

Nr 13.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 mars 1943 (nr 78) om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m.; given Stockholms slott den 12 januari 1945.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att *dels* jämlikt § 87 regeringsformen antaga härvid fogat förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 mars 1943 (nr 78) om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, *dels ock* bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Bilaga.

F ö r s l a g
till
L a g
angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 mars 1943 (nr 78)
om jämkning av arrendeavtal i vissa fall.

Härigenom förordnas, att vad i lagen den 5 mars 1943 om jämkning av arrendeavtal i vissa fall stadgas i fråga om år 1943 skall gälla jämväl beträffande år 1945.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 december 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp.

Genom beslut vid 1942 och 1943 års riksdagar antogos särskilda lagar om jämkning av arrendeavtal i vissa fall. Dessa lagar utfärdades den 6 mars 1942 (nr 72) och den 5 mars 1943 (nr 78).

Enligt sistnämnda lag kan arrendator påfordra skälig jämkning i arrendeavtal under förutsättning att detta slutits före den 1 september 1940 och arrendatorn däri åtagit sig att utgöra arrendet till minst hälften genom avlämnande av mjölk eller smör. Såsom förutsättning för att jämkning som här avses skall kunna ske fordras tillika, att arrendevillkoren på grund av rådande förhållanden befinnas för arrendatorn oskäligt tyngande. Jämkningsen kan endast avse det i mjölk eller smör bestämda arrendet såvitt angår år 1943 (1 §).

I 2 § av lagen stadgas, att, därest arrendator, som skall frånträda den arrenderade fastigheten under år 1943, enligt arrendeavtalet åtagit sig att vid frånträdadet avlämna viss myckenhet stråfoder eller annat jordbruksalster, arrendatorn skall, där brist förefinnes i den fastställda myckenheten på grund av omständigheter, till vilka han icke varit vållande, äga rätt att i skälig omfattning vinna befrielse från skyldighet att ersätta bristen. Lagens 3 § upptager föreskrifter rörande förfarandet, för den händelse jordägaren och arrendatorn icke kunna enas om den jämkning av arrendet, till vilken arrendatorn enligt 1 § är berättigad, eller om det sätt, varpå jämkningen skall komma arrendatorn till godo, eller, i fall som avses i 2 §, om arrendatorns befrielse från ersättningsskyldighet gentemot jordägaren eller omfattningen därav. I dylika fall skall frågan avgöras av en särskild nämnd. Denna skall bestå av tre personer och tillsättas för område, som Kungl. Maj:t äger bestämma. En av ledamöterna, vilken tillika skall vara ordförande i nämnden, skall utses av Kungl. Maj:t. För varje hushållningssällskaps verksamhetsområde skola av länsstyrelsen utses två ledamöter, vilka skola tjänstgöra i nämnden vid behandling av ärende angående arrendeavtal rörande fastig-

het inom det område, för vilket de utsetts. Den ene av dessa ledamöter skall vara ägare av jordbruksfastighet och den andre arrendera sådan fastighet. För ordföranden och varje ledamot skall förordnas en suppleant. Vill arrendator påkalla nämndens prövning av tvist som avses i lagen, skall han vid äventyr av talans förlust bevisligen därom hava underrättat jordägaren före utgången av år 1943. Mot nämndens beslut må talan icke föras.

Där ej annorlunda mellan jordägaren och arrendatorn åsämjes, må den jämkning av arrendet, till vilken arrendatorn enligt 1 § är berättigad, icke utan synnerliga skäl av nämnden bestämmas på sådant sätt, att därigenom arrendet i vad det bestämts i mjölk eller smör nedsättes för den tid jämkningen avser med mer än två tredjedelar av prisstegringen efter den 14 mars 1940 å nämnda produkter. Befrielse från skyldighet att ersätta sådan brist som avses i 2 § må ej mot jordägarens bestridande utan synnerliga skäl medgivnas till större del än två tredjedelar av bristen (4 §).

Ersättning till nämndens ordförande och ledamöter skall bestämmas enligt de grunder som Kungl. Maj:t fastställer. Ersättningen till ordföranden skall gäldas av allmänna medel (5 §).

Av nämnden meddelad dom skall efter överexekutors förordnande gå i verkställighet lika med domstols lagakraftätagande dom (6 §). Utöver vad i 3—5 §§ stadgats skola beträffande nämnden bestämmelserna i lagen den 14 juni 1929 om skiljemän i tillämpliga delar lända till efterrättelse (7 §). Kungl. Maj:t äger meddela för lagens tillämpning erforderliga föreskrifter (8 §).

I kungörelse den 5 mars 1943 (nr 79) ha upptagits bestämmelser angående nämnd, som avses i ifrågavarande lag. Enligt kungörelsen skola finnas fem nämnder.

Enligt lagen den 10 mars 1944 (nr 71) skall vad i lagen den 5 mars 1943 om jämkning av arrendeavtal i vissa fall stadgas i fråga om år 1943 gälla jämväl år 1944.

För täckande av kostnaderna för de i 1943 års lag omförmälda nämnderna anvisades under anslagstiteln Kostnader i samband med jämkning av vissa arrendeavtal för budgetåret 1944/45 i driftbudgeten under nionde huvudtiteln ett förslagsanslag av 5 000 kronor.

För att vinna upplysning rörande verkningarna av 1944 års lagstiftning samt för att erhålla grundval för bedömande av frågan huruvida lagstiftning av motsvarande innehåll alltjämt erfordras ha utlåtanden infordrats från ordförandena i de i 3 § av lagen omförmälda nämnderna ävensom lantbruksstyrelsen. Yttranden ha även inkommit från Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk (RLF). I samtliga yttranden med undantag av ett har tillstyrkts en ytterligare förlängning av ifrågavarande lagstiftning. Det yttrande, vari förlängning icke förordats, har avgivits av *härads hövdingen G. E. Eksell*, vilken är ordförande i nämnden för Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs och Skaraborgs län. Härads hövdingen Eksell anser, med hänsyn till att under år 1944 icke till nämnden inkommit någon

ansökan om jämkning och ej heller eljest försports något intresse för lagens tillämpning, att behov ej föreläge av ytterligare förlängning av lagen. Ur de inkomna yttrandena må i övrigt återgivas följande.

Häradshövdingen O. Hesselgren, vilken är ordförande i den nämnd, som handhar ärenden från Stockholms stad och län samt Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Gotlands län, har i skrivelse den 11 september 1944 yttrat i huvudsak.

Något mål enligt ifrågavarande lag har icke hittills under år 1944 förekommit inom nämndens verksamhetsområde. Denna omständighet, sedd mot bakgrunden av förhållandena inom jordbruket senaste året, synes närmast tyda på att något direkt behov av lagens ytterligare förlängning icke föreligger. Emellertid torde man icke kunna utesluta, att lagen alltjämt kan ha viss betydelse därigenom att den befordrar uppgörelser mellan jordägare och arrendatorer i den riktning, vari lagen syftar. För övrigt måste till grund för ett besvarande av frågan om lagens ytterligare förlängning läggas en bedömning av hur de allmänna förhållandena inom landet komma att gestalta sig under det närmaste året.

Häradshövdingen N. Wihlborg, ordförande i den nämnd som handlägger ärenden från Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län, har i skrivelse den 30 september 1944 anfört följande.

Lagen har hittills under år 1944 inom ifrågavarande område kommit i tillämpning i endast ett fall, avseende ett arrendeavtal, beträffande vilket jämkning medgivits under år 1943. Även i år bifölls den av arrendatorn gjorda framställningen. Ehuru nämndens ingripande i år således påkallats endast i ett fall, torde man ej vara berättigad göra gällande att lagen numera saknar praktisk betydelse. Det lär nämligen fortfarande kunna antagas att lagens tillvaro åstadkommit att även under år 1944 i ett icke ringa antal fall frivillig överenskommelse träffats angående jämkning av arrendeavtal, som ansetts oskäligt betungande för arrendatorn. Då det icke är visst att sådan överenskommelse kommer att träffas, därest lagen ej vidare är i kraft, synes det som om försiktigheten bör bjuda att man — till förhindrande för varje fall av en allt för tung belastning av de arrendatorer med naturarrenden, som ingått sina arrendeavtal före dyrtidens inträde — förlänger lagstiftningen för ytterligare ett år.

I huvudsak samma synpunkter ha anförts av ordföranden i nämnden för Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs län, *häradshövdingen I. Hessius*, samt av ordföranden i nämnden för Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, *häradshövdingen H. F. K. Karlsson*.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande den 29 september 1944 uttalat följande.

Lagstiftningen på ifrågavarande område motiverades ursprungligen — år 1942 — med 1940 och 1941 års svaga skördeutfall samt med den stora produktionskostnadsstegringen inom jordbruket. Ehuru 1942 och 1943 års skördar voro avsevärt bättre än skördarna under föregående båda år, ansågos övervägande skäl dock tala för att lagbestämmelser uti ifrågavarande hänseende vore erforderliga jämväl för åren 1943 och 1944. Härvid uppmärk-

sammades, bland annat, att, även om lagbestämmelserna i fråga endast sällan tillämpats, desamma syntes genom sin blotta förefintlighet ha tjänat sitt ändamål.

Huruvida 1944 års skördeutfall kan anses utgöra ett skäl till förlängning för ytterligare ett år av bestämmelserna i förenämnda lag synes vara tämligen vanskligt att avgöra. Då emellertid produktionskostnaderna inom jordbruksnäringsen alltfört äro onormalt höga och lagbestämmelserna i ämnet — ej endast genom sin existens — hittills otvivelaktigt torde ha varit av god verkan, får lantbruksstyrelsen förorda, att desamma givas förlängd giltighet för ytterligare ett år.

Departements-
chefen.

I samtliga de avgivna yttrandena med undantag av ett har en förlängning av ifrågavarande lagstiftning tillstyrkts. Såsom skäl för avstyrkandet har bland annat åberopats, att lagen under år 1944 icke kommit i tillämpning och att behov av förlängning av lagen därför icke föreläge. Enligt mitt förmenande får emellertid härvidlag icke förbises det förhållandet, att frivilliga överenskommelser om jämkning av arrende säkerligen i många fall träffats mellan vederbörande parter utan att frågan hänskjutits till sådan nämnd, som avses i lagen. Lagen har alltså, såsom också framhållits i ett flertal yttranden, verkat genom sin blotta tillvaro. Enligt min mening äga samtliga de skäl, som av mig åberopades i samband med remiss till lagrådet av förslaget till 1943 års lag, alltjämt sin giltighet.

Med hänsyn till det anförda anser jag mig böra förorda, att 1943 års lagstiftning gives tillämpning ytterligare ett år. I enlighet härmed har inom jordbruksdepartementet uppgjorts förslag till *lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 mars 1943 (nr 78) om jämkning av arrendeavtal i vissa fall*.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av lydelse *bilaga*¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 rege- ringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ulf Berglöf.

¹ Denna bilaga, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 15 december 1944.

N ä r v a r a n d e:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 12 december 1944 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 8 december 1944, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 mars 1943 (nr 78) om jämkning av arrendeavtal i vissa fall.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i jordbruksdepartementet hovrättsrådet P. O. Palmquist.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, lagrådets den 15 december 1944 avgivna utlåtande över det den 8 december 1944 till lagrådet remitterade förslaget till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 mars 1943 (nr 78) om jämkning av arrendeavtal i vissa fall.

Föredraganden anför:

Lagförslaget har av lagrådet lämnats utan erinran.

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkt 157, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Kostnader i samband med jämkning av vissa arrendeavtal för budgetåret 1945/46 beräkna ett förslagsanslag av 1 000 kronor. Från anslaget avses att bestridas statens kostnader för det nämnds-förfarande, som avses i ifrågavarande lagstiftning. Berörda belopp om 1 000 kronor synes nu böra äskas av riksdagen.

Under åberopande av vad sålunda och i förenämnda statsrådsprotokoll för den 8 december 1944 anförts hemställer jag

*dels att förenämnda lagförslag måtte jämlikt § 87 rege-
ringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till an-
tagande;*

*dels ock att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till
Kostnader i samband med jämkning av vissa arrendeavtal
för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett
förslagsanslag av kronor 1 000.*

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

C. W. Rhedin.